

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาเชิงอนุรักษ์ชุมชน แขวงวัดสามพระยา แขวงบ้านพานถม แขวงบางขุนพรหม เป็นการอาศัยแนวความคิด 2 ประการ คือ แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน และแนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ในด้านของพื้นที่ สถาปัตยกรรม รวมถึงสภาพแวดล้อม สภาพทางสังคม วัฒนธรรม ที่จะแสดงถึงลักษณะเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน โดยการสงวนรักษาส่วนที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ให้คงอยู่ และในขณะเดียวกันก็สามารถตอบสนองต่อการใช้สอยประโยชน์พื้นที่ โดยเน้นให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน

ในการศึกษาข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ชุมชนในพื้นที่ศึกษา จะอาศัยข้อมูลทั้งทางด้านปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ คือ ข้อมูลทางด้านปฐมภูมิเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ กลุ่มประชากรที่เป็นคนในพื้นที่ศึกษา และข้อมูลทุติยภูมิ ที่เป็นข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะสถานที่ราชการ หน่วยงาน สถาบันต่าง ๆ เป็นต้น

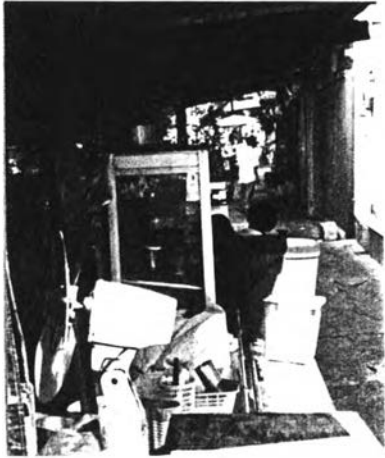
แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนจะเป็นการกำหนดแนวทางเพื่อเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนทั้งในด้านกายภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมของชุมชน ให้มีลักษณะที่ดีขึ้นกว่าเดิม ในขณะที่แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ตามแนวใหม่ จะรักษาอาคาร สถานที่ ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ให้มีความผสมกลมกลืนไปกับชีวิตและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน

เมื่อมองการพัฒนาชุมชนในฐานะที่เป็นกระบวนการ (Process) เราจะทำการศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ในด้านต่าง ๆ ตลอดจนสามารถมองเห็นถึงปัญหาของชุมชน สามารถจัดลำดับความต้องการและปัญหาของชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการวางแผนที่เหมาะสม

5.1 ชุมชนศึกษา

ในบริเวณพื้นที่ศึกษาซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ทั้งหมด 3 แขวงด้วยกัน คือ พื้นที่แขวงวัดสามพระยา แขวงบ้านพานถม และแขวงบางขุนพรหม เป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งในเขตการปกครองของสำนักงานเขตพระนคร เป็นพื้นที่ที่มีความเก่าแก่ทางด้านประวัติศาสตร์ จนถึงยุคปัจจุบันที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพต่าง ๆ ไป มีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดชุมชน ตลอดจนสภาพพื้นฐานต่าง ๆ ของชุมชน ที่จะแสดงออกถึงเอกลักษณ์ หรือลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นของชุมชน ดังนี้

การก่อรูปชุมชน อันประกอบด้วยองค์ประกอบแวดล้อมทางธรรมชาติและองค์ประกอบแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดเป็นสภาพชุมชนในบริเวณพื้นที่ศึกษามีความแตกต่างจากที่อื่น

รูปที่ 5.1 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

เริ่มตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 1 ในยุคนั้นชุมชนจะเกาะกลุ่มอยู่บริเวณริมคลอง เนื่องจากต้องอาศัยการคมนาคมติดต่อค้าขาย และสาธารณูปโภคทางน้ำ และมีการขยายพื้นที่ชุมชน เกาะกลุ่มกันอยู่โดยมีวัดหรือวังเจ้านายเป็นศูนย์กลางของชุมชนซึ่งก็ยังคงตั้งอยู่บริเวณใกล้ ๆ ริมคลอง หรือเส้นทางน้ำอื่น ๆ ที่เป็นเส้นทางติดต่อที่สำคัญ มีชุมชนช่างที่ประกอบอาชีพผลิตสินค้าประเภทเดียวกันอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ในบริเวณชุมชนตรอกบ้านพานถม ซึ่งอยู่ริมคลองบางลำภูใกล้ ๆ วัดปริณายก เคยเป็นชุมชนช่างที่ผลิตเครื่องถมจำพวกขันน้ำพานรอง การคมนาคมทางน้ำยังมีความสำคัญต่อสังคม และการขยายตัวของชุมชน จนกระทั่งมีการพัฒนาถนนตัดถนนเพื่อเป็นเส้นทางคมนาคมทางบกในสมัยรัชกาลที่ 4 - สมัยรัชกาลที่ 5 วิธีการดำรงชีวิตและรูปแบบของชุมชนก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป ถนนได้เป็นตัวนำให้เกิดการขยายตัวของเมือง ชุมชนเริ่มมีการขยายตัวและมีความหนาแน่นสูงยิ่งขึ้น จนกระทั่งในช่วงสมัยรัชกาลที่ 8 - สมัยรัชกาลที่ 9 บ้านเมืองมีความเจริญในทุก ๆ ด้าน ประชากรเพิ่มมากขึ้น บ้านเรือนข้าราชการและวังเจ้านายที่อยู่ในเขตพื้นที่ศึกษา บางส่วนก็มีการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยเป็นที่ทำงานของหน่วยงานราชการ มีการซื้อขายเปลี่ยนผู้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินเดิมไปบ้าง นอกจากนี้ก็ได้มีถนนย่อย ๆ และซอยตัดขึ้นอีกหลายสาย ทำให้มีการพัฒนาที่ดินบริเวณริมถนนเหล่านี้เป็นตึกแถวร้านค้าให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและราคาที่ดิน ส่วนที่ดินของวัดก็มีการนำมาพัฒนา เพื่อหารายได้เข้าวัด โดยปลูกสร้างเป็นบ้านให้คนในชุมชนเช่าอยู่อาศัย หรือให้เช่าที่ดินเปล่าแล้วปลูกสร้างอาคารพักอาศัยเอง ลักษณะของชุมชนที่เกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่ศึกษาในปัจจุบัน หากเป็นที่ดินที่อยู่ติดถนน ลักษณะอาคารส่วนใหญ่จะเป็นตึกแถวอาคารพาณิชย์สูง 2 ชั้น ติดกันเป็นชุด ๆ ตลอดแนวริมถนนหลัก เว้นช่วงเพียงปากทางเข้าซอยเท่านั้น ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของตัวอาคารโดยทั่ว ๆ ไปเกือบจะไม่มีความโดดเด่นอยู่เลย ลักษณะของชุมชนที่อยู่รวมกันในพื้นที่ศึกษา ส่วนใหญ่จะเกาะกลุ่มเป็นชุมชนที่มีมาแต่เดิมสืบทอดกันมา โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน อยู่รวมกันค่อนข้างหนาแน่น ลักษณะบ้านเรือนมีทั้งที่เป็นอาคารไม้ และอาคารพาณิชย์ทั้งชั้นเดียวและสองชั้น แต่ส่วนใหญ่จะเป็นเรือนไม้ชั้นเดียวและสองชั้น ในยามว่างหรือวันหยุดคนในชุมชนก็มีการพบปะสังสรรค์พูดคุยกัน ได้ร่มไม้ที่เป็นลานโล่ง มีร้านค้าเล็ก ๆ อยู่แทรกไปในพื้นที่ชุมชน ส่วนชุมชนที่อยู่ริมน้ำบริเวณริมคลองบางลำภู ส่วนใหญ่ในปัจจุบันใช้พื้นที่เพื่อเป็นที่พักอาศัย ลักษณะอาคารยังคงเป็นเรือนแถวไม้ค่อนข้างเก่าแต่มีสภาพแข็งแรง ด้านหน้าบ้านมีที่ว่างที่ติดกับคลองใช้เป็นทางสัญจรของคนในชุมชนและทั่วไป และเป็นที่นั่งเล่นพักผ่อนหย่อนใจของคนในครอบครัว บางบ้านมีชุดเก้าอี้ตั้งอยู่ด้านหน้าเป็นที่พบปะสังสรรค์ของคนบ้านใกล้เคียงกัน

ลักษณะทางประชากร ในพื้นที่ศึกษา คือ แขวงวัดสามพระยา แขวงบ้านพานถม และแขวงบางขุนพรหม นับเป็นพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่ค่อนข้างหนาแน่น เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่แขวงอื่นในเขตพระนคร มีชุมชนแออัด 4 แห่ง และชุมชนเมือง จำนวน 2 แห่ง โดยเป็นชุมชนที่อยู่รอบ ๆ บริเวณวัดทั้งสิ้น ลักษณะของกิจกรรมที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นจึงเป็นกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ การทำบุญตักบาตร ตามเทศกาลต่าง ๆ และการประกอบพิธีทางศาสนาพุทธ ลักษณะของการอยู่รวมกันในชุมชนจะ

ปลูกบ้านพักอาศัยอยู่ติด ๆ กัน แต่ในระยะช่วง 5 ปีหลังจากพบว่าจำนวนประชากรในเขตพระนครทุกพื้นที่ มีแนวโน้มลดลงแต่เป็นจำนวนที่ไม่มาก ส่วนที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ศึกษาคาดว่าเนื่องจากพื้นที่บางส่วน ในชุมชนเป็นพื้นที่เขาเพื่อปลูกที่พักอาศัย เมื่อประชากรบางส่วนเติบโตถึงช่วงวัยแรงงานสามารถหารายได้ และต้องการมีที่อยู่อาศัยที่เป็นของตนเอง ก็ได้ย้ายเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยไปบริเวณชานเมืองเนื่องจากมี โครงการที่พักอาศัยเกิดขึ้นมากมาย

ลักษณะทางกิจกรรมการใช้ที่ดิน ที่โดดเด่นในพื้นที่ศึกษามีการใช้ที่ดินเพื่อการพักอาศัย มากที่สุด รองลงมา คือ พาณิชยกรรม และสถานที่ราชการ การใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชยกรรมเป็นการใช้ พื้นที่ลักษณะผสมของที่อยู่อาศัยและที่ประกอบการค้า นอกจากนี้ที่เห็นเด่นชัดอีกประเภทหนึ่ง ก็คือการใช้ที่ดินเพื่อเป็นศาสนสถานประเภทวัด เนื่องจากมีมาตั้งแต่สมัยก่อนการสถาปนากรุงธนบุรี และจนถึง ปัจจุบันก็ได้ปรากฏหลักฐานว่ามีการรื้อถอนทิ้งไปในสมัยใด ส่วนการใช้ที่ดินเพื่อประกอบกิจกรรม ประเภทอื่นก็มีประกอบกันอยู่บ้างในชุมชน เช่น พื้นที่อุตสาหกรรมที่ปรากฏเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ประเภทโรงพิมพ์ และอุตสาหกรรมขนาดเล็ก มีคลังสินค้าเพียง 1 - 2 แห่ง เท่านั้น

รูปแบบทางสถาปัตยกรรม เป็นสิ่งที่สร้างความประทับใจและมองเห็นได้ง่ายหากมี ลักษณะที่โดดเด่นก็จะปรากฏเป็นสัญลักษณ์ของชุมชนได้ ที่ปรากฏในพื้นที่ศึกษา จะโดดเด่นปรากฏ ออกมาในรูปของอาคารที่เป็นสถานที่ราชการเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเป็นอาคารที่ดัดแปลงประโยชน์ ใช้สอยมาจากที่พักอาศัยของเจ้านาย ขุนนางเดิม ที่ปรากฏให้เห็นเป็นเอกลักษณ์ที่เด่นชัด ได้แก่ วังบางขุน พรหมที่สร้างขึ้นด้วยศิลปะยุโรปที่สวยงามแปลกตา ในสมัยรัชกาลที่ 5 สร้างขึ้นด้วยศิลปะแบบเรอเนซองส์ แบบนูโว และเดคโค ซึ่งกำลังนิยมในสมัยนั้น นิยมทำลายปูนปั้นภายนอก อาคารไม้เรียบ ๆ แข็ง ๆ แต่มีการตกแต่งด้วยไม้แกะสลักด้วยการฝังลายไม้และกระจกสีอย่างมากมาย และอีกแห่งหนึ่ง ได้แก่ อาคาร สำนักงานเขตพระนครหลังปัจจุบัน ซึ่งเดิมเป็นบ้านของพระยาอมเรศร์สมบัติ ก็ได้รับการดูแลรักษาอย่างดี จนมาถึงปัจจุบัน ซึ่งยังคงเค้าโครงของเรือนไทยที่มีศิลปะแบบสถาปัตยกรรมสมัยรัชกาลที่ 5 อยู่บ้าง ส่วน อาคารบ้านเรือนอื่น ๆ ทั่ว ๆ ไป ก็เป็นเพียงเรือนไม้พักอาศัย 2 ชั้น หรือครึ่งตึกครึ่งไม้ และอาคารพาณิชย์ ที่เป็นตึกแถวลักษณะผสมของที่ประกอบการค้าผสมที่อยู่อาศัย อาคารส่วนใหญ่มีความเก่าแก่ ดูค่อนข้าง ทรวดโหม่ง แต่ยังมีสภาพดีอยู่ ไม่ได้มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นแต่อย่างใด อาคารพาณิชย์ ที่สร้างขึ้นใหม่ก็เป็นลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบสมัยใหม่ เป็นตึกแถว

วัฒนธรรมประเพณี ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดเป็นคนไทยที่ นับถือศาสนาพุทธ จึงมีการประกอบพิธีทางศาสนา และวัฒนธรรมประเพณีตามแบบอย่างพุทธ ศาสนิกชนทั่ว ๆ ไป ตามวันสำคัญทางศาสนา ก็มีการทำบุญ ตักบาตร และในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ได้แก่ เทศกาลขึ้นปีใหม่ เทศกาลสงกรานต์ มีการสรงน้ำพระ จัดงานรื่นเริงตามเทศกาล นอกจากนี้ก็มีการจัด

ทอดกฐิน ทอดผ้าป่าสามัคคีที่วัดในชุมชนแต่ละกลุ่มชุมชน และรวบรวมกันไปทอดผ้าป่าที่อื่นบ้าง การจัดงานพิธีกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็ เป็นการทำตามประเพณีไทยทั้งสิ้น

สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ในพื้นที่ศึกษามีสถานที่ที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ โดยมีหลักฐานการก่อสร้างยาวนานมาแต่ในอดีต ที่สำคัญ มี 2 ประเภท คือ ศาสนสถานที่เป็นวัด และที่อยู่อาศัยที่เป็นของเจ้านาย ขุนนางมาก่อน ทั้งที่ได้มีการก่อสร้างมาตั้งแต่ก่อนการสถาปนากรุงธนบุรีและกรุงเทพฯ ที่ปรากฏมาถึงปัจจุบัน ได้แก่

วัดอินทรวินิจฉัย

วัดใหม่อมตரச

วัดสังเวชวิศยาราม ทั้ง 3 วัดที่กล่าวถึงนี้เป็นวัดโบราณที่มีการพบมาแต่ก่อนการสถาปนากรุงธนบุรีและกรุงเทพมหานคร

วัดสามพระยา

วัดเอี่ยมวรนุช ทั้ง 2 วัดนี้เป็นวัดที่ขุนนางและราษฎรสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1

วัดบริณายก เป็นวัดที่ขุนนางและราษฎรสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 2

วัดนรนาถสุนทริการาม เป็นวัดที่ขุนนางและราษฎรสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3

วัดมกุฏกษัตริยาราม เป็นวัดที่สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 โปรดให้สร้างขึ้นเป็นพระอารามหลวง

วัดตรีทศเทพ เป็นวัดที่เจ้านายสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 เช่นกัน

วังบางขุนพรหม ได้ชื่อว่าเป็นเรือนของสี่แห่งรัตนโกสินทร์ สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย มีการปรับปรุงห้องต่าง ๆ เพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์เงินตราของประเทศไทยต่อไป

วังเทเวศน์ หรือวังกรมพระจันทบุรีนฤนาถ สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ปัจจุบันเป็นที่พักอาศัยของพระมารดาของพระบาทสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ

วังเทวะเวศน์ สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 ปัจจุบันส่วนหนึ่งเป็นที่ทำการของกระทรวงสาธารณสุข ส่วนหนึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของทายาท

บ้านของพระยาอมเรศร์สมบัติ (นายอมเรศร์ สุชะวนิช) สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ปัจจุบันใช้เป็นที่ทำการสำนักงานเขตพระนคร

โรงเรียนสอนวิชาการทหาร สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ปัจจุบันใช้ชื่อว่า "โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า"

5.2 บทบาทและหน้าที่ของชุมชน

บทบาทและหน้าที่ของชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงรูปแบบของชุมชน ซึ่งทำให้แต่ละชุมชนมีลักษณะที่แตกต่างกัน พื้นที่ศึกษาแขวงวัดสามพระยา แขวงบ้านพานถมและแขวงบางขุนพรหม เป็นพื้นที่ในเขตพระนคร อยู่ถัดขึ้นไปทางด้านเหนือของพระนครเดิม ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ บริเวณพื้นที่ถือได้ว่าเป็นเขตชานเมืองนอกกำแพงพระนคร มีสภาพเป็นสวนร่มครึ้ม เต็มไปด้วยต้นไม้ กลุ่มบ้านเรือนที่พักอาศัยที่เริ่มมี มักจะเกาะกลุ่มกันอยู่บริเวณริมคลองบางลำภู เนื่องจากต้องการพึ่งพาทางน้ำเป็นทางคมนาคม ติดต่อกับค้าขาย และเป็นทางสาธารณูปโภค มีวัดโบราณที่มีมาแต่ก่อนการสถาปนากรุงธนบุรีและกรุงเทพมหานคร ปรากฏอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 1 - สมัยรัชกาลที่ 3 ก็ได้มีการสร้างวัดเพิ่มเติมขึ้นในพื้นที่นี้ โดยที่ตั้งของวัดส่วนใหญ่จะอยู่ริมคลอง หรือเส้นทางน้ำอื่น ๆ ที่เป็นเส้นทางติดต่อสำคัญ ชุมชนก็จะเกาะกลุ่มกันอยู่บริเวณรอบ ๆ ที่ตั้งของวัด โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าในระยะเวลาต่อมา และจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้เขตความเจริญของชุมชนจากในพระนครขยายออกมาสู่บริเวณพื้นที่ศึกษาในสมัยปัจจุบัน ตั้งแต่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงได้พัฒนาพื้นที่ศึกษาเป็นชุมชนแห่งใหม่ของบรรดาเจ้านาย พระราชวงศ์ และขุนนาง ข้าราชการที่มีฐานะ เป็นพื้นที่ที่มีความเป็นระเบียบสวยงาม จนกระทั่งในช่วงสมัยรัชกาลที่ 6 พื้นที่บริเวณนี้ ได้ถูกกำหนดเป็นเขตใจกลางเมือง โดยมีคลองผดุงกรุงเกษมเป็นแนวกันเขต ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 9 ได้มีการเปลี่ยนแปลงบางส่วน ของบรรดาที่พักอาศัยของเจ้านายบางพระองค์เพื่อใช้เป็นสถานที่ราชการ บางส่วนยังเหลือเป็นที่อยู่อาศัยของทายาท บางส่วนหมดสภาพความเป็นวังขายเป็นที่ดินเอกชนในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามพื้นที่ส่วนใหญ่ก็ยังคงถูกใช้ในกิจกรรมของที่พักอาศัย พาณิชยกรรมและสถานที่ราชการ

บทบาทและหน้าที่ของชุมชนในพื้นที่แขวงวัดสามพระยา แขวงบ้านพานถม และแขวงบางขุนพรหม ในปัจจุบันจะกล่าวถึงใน 2 ระดับ คือ

ระดับเขต บริเวณพื้นที่ศึกษา มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 26 % ของพื้นที่เขตพระนคร ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่อยู่ทางด้านเหนือของเขตพระนคร มีคลอง 2 สาย คือ คลองบางลำภู และคลองผดุงกรุงเกษม มีแม่น้ำเจ้าพระยา และถนนล้อมรอบ ติดต่อกับเขตดุสิต และเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย พื้นที่ส่วนใหญ่มีบทบาทหน้าที่เป็นแหล่งที่พักอาศัยของคนในชุมชน และพื้นที่ใกล้เคียง เนื่องจากอยู่ใกล้สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และอยู่ในบริเวณใจกลางเมืองโดยมีลักษณะของการใช้พื้นที่เพื่อการพาณิชย์ที่ควบคู่กันมากับอาคารพักอาศัยประเภทตึกแถว ที่อยู่ตามแนวริมถนนสายสำคัญ ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ การใช้พื้นที่เพื่อเป็นสถานที่ราชการเป็นสถานที่ตั้งของสำนักงานเขตพระนคร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่คอยให้บริการและอำนวยความสะดวกงานในด้านต่าง ๆ ให้แก่คนในชุมชน นอกจากนี้ทางด้านการ

รูปที่ 5.2 สภาพชุมชนในพื้นที่แขวงวัดสามพระยา

รูปที่ 5.3 สภาพชุมชนในพื้นที่แขวงบ้านพานถม

คมนาคม ยังมีท่าเรือที่คอยอำนวยความสะดวก แก่คนในชุมชนและคนในพื้นที่ฝั่งธนบุรีที่ต้องการเดินทางข้ามแม่น้ำเจ้าพระยามาฝั่งพระนครด้วย

ระดับเมือง คือกรุงเทพมหานคร พื้นที่บริเวณแขวงวัดสามพระยา แขวงบ้านพานถม และแขวงบางขุนพรหม เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เชื่อมต่อกับพื้นที่เขตพระนครเดิม หรือกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งมีสถาปัตยกรรมที่สวยงามและโดดเด่นมากมาย ประกอบกับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร ดังนั้นพื้นที่ที่มีอาณาเขตติดต่อกันและเกี่ยวเนื่องกันจึงมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้พื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและสถาปัตยกรรมเหล่านั้น มีความโดดเด่นคงอยู่ เป็นแหล่งช่วยรองรับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีคุณค่า ซึ่งในบริเวณพื้นที่ศึกษา ได้มีสถาปัตยกรรมและมีการใช้พื้นที่บางส่วนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอยู่แล้ว ได้แก่ วัดอินทรวิหาร ซึ่งได้มีนักท่องเที่ยวและเข้าไปเยี่ยมชมเช่นกัน ในพื้นที่ส่วนที่อยู่ใกล้กับบางลำภู บริเวณริมถนนสามเสน ก็ได้มีกิจการประเภทหอพัก และเกสต์เฮาส์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ทางด้านการคมนาคม ถนนสามเสนถือได้ว่าเป็นถนนสำคัญสายหนึ่งที่มุ่งเข้าสู่กรุงรัตนโกสินทร์ อำนวยความสะดวกในการสัญจรแก่นักท่องเที่ยวและคนในชุมชน ดังนั้นหน้าที่และบทบาทของพื้นที่ศึกษาในระดับเมืองจึงมีความเกี่ยวข้องต่อเนื่องกับพื้นที่อื่นและความสำคัญตั้งแต่ในอดีต ดังนั้นการดูแล อนุรักษ์ ปรับปรุงพื้นที่อย่างเหมาะสม จึงเป็นหน้าที่และบทบาทที่สำคัญของพื้นที่นี้

5.3 ปัญหาของชุมชน

พื้นที่ศึกษาบริเวณแขวงวัดสามพระยา แขวงบ้านพานถม และแขวงบางขุนพรหม เป็นพื้นที่ที่มีประชากรอยู่อาศัยความหนาแน่นไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับความหนาแน่นของชุมชนในแขวงอื่น ๆ ของเขตพระนคร ยกเว้นในพื้นที่แขวงบ้านพานถมซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรค่อนข้างสูง และในพื้นที่ศึกษาประกอบไปด้วยชุมชนทั้งหมด 6 แห่ง เป็นชุมชนแออัดถึง 4 แห่ง และเป็นชุมชนเมือง 2 แห่ง จากการจัดของฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตพระนคร ระดับการศึกษาและรายได้เฉลี่ยของคนในชุมชนเหล่านี้อยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนบางส่วนจึงเป็นปัญหาทางด้านสังคมนอกจากนี้ก็มีปัญหาทางด้านอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน ดังนี้

ปัญหาการใช้ที่ดิน เนื่องจากในปัจจุบันการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ที่ได้รับการปรับปรุงพัฒนาจะอยู่ตามแนวริมถนนสายหลัก โดยเฉพาะบริเวณริมถนนวิสุทธิกษัตริย์ ส่วนบริเวณพื้นที่ที่ถัดจากริมถนนเข้าไปมักจะเป็นชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ของวัด การปรับปรุงสภาพของอาคาร หรือการจัดการจึงไม่ค่อยดีนัก แม้ว่าในปัจจุบันทางหน่วยงานพัฒนาชุมชน เขตพระนครได้เข้าไปช่วยเหลือจัดการสภาพทางกายภาพในบางส่วนแล้ว ให้อยู่ในสภาพที่ค่อนข้างดี อย่างไรก็ตามวัดซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความน่าสนใจทางด้านประวัติศาสตร์ ควรค่าแก่การส่งเสริม ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของชาวต่างชาติ จึงขาดความ

โดดเด่นไม่น่าสนใจ เนื่องจากสภาพของชุมชนที่ไม่ค่อยมีระเบียบ และมีความทรุดโทรม ซึ่งมีสาเหตุมาจากฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และสภาพสังคมของคนในชุมชนนั้น ๆ ลักษณะการใช้ที่ดินเป็นไปอย่างไม่ค่อยมีระเบียบ การพัฒนาพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ทำให้สภาพของพื้นที่ไม่มีความน่าสนใจ

ปัญหาทางทางด้านเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แม้จะมีโครงการที่จะจัดทำเพื่อควบคุมทางด้านความสูงของอาคาร และส่งเสริมให้เป็นพื้นที่ที่ได้รับการอนุรักษ์ หากยังต้องรื้อรับการอนุมัติอยู่ การก่อสร้างสถาปัตยกรรมในรูปแบบใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อดึงดูดใจลูกค้า และดึงราคาอาคารให้สูงขึ้น เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้เอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่ยังคงมีอยู่น้อยมากให้ถูกกลืนหายไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะรวมไปถึงวิถีการดำเนินชีวิต สภาพสังคม กิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่จะถูกเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้เป็นไปตามกระแสของสังคมยุคใหม่ในที่สุด

ปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อม ขาดความชัดเจนของย่านประวัติศาสตร์ เนื่องจากในบริเวณพื้นที่เขตพระนครมีหลายพื้นที่ที่มีความโดดเด่นในด้านอื่น ๆ มากกว่าบริเวณพื้นที่ศึกษา เช่น ลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นของพระบรมมหาราชวัง แหล่งจับจ่ายใช้สอยที่ศึกษาคักบริเวณย่านบางลำภู บริเวณพื้นที่ศึกษาจึงดูมีความด้อยไม่น่าสนใจ และลักษณะของอาคารตึกแถวพาณิชย์ที่อยู่ริมถนนเป็นอาคารที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ไม่เด่นชัด และไม่มีลักษณะกิจกรรมที่โดดเด่น เป็นพื้นที่ที่อยู่ติดกับบางลำภู แต่ขาดความต่อเนื่องในเรื่องของกิจกรรม และความชัดเจนของพื้นที่ในด้านประวัติศาสตร์ ในด้านของภูมิทัศน์ที่เป็นวัดที่มีความสวยงามและมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ก็ถูกบดบังไปด้วยลักษณะของอาคารพาณิชย์ที่อยู่ริมถนน สาเหตุเนื่องมาจากขาดการสนใจดูแลสนับสนุนพื้นที่นั้นมาแต่ต้น คนในชุมชนก็มีเพียงส่วนน้อยที่เห็นคุณค่าของพื้นที่ที่ตนเองอาศัยอยู่ ในแง่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

ปัญหาทางด้านกายภาพ ได้แก่ สภาพของทางเท้า ตรอก ซอยต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะมีขนาดเล็ก ทำให้การสัญจรคมนาคมติดขัดไม่สะดวก บางแห่งมีน้ำท่วมขัง สภาพชำรุด บางแห่งมีการตั้งแผงลอยขายของทำให้ยังเกิดความคับแคบและไม่สะดวกยิ่งขึ้น

ปัญหาทางด้านสังคม เนื่องจากในพื้นที่ศึกษา มีชุมชนแออัดอยู่ถึง 4 ชุมชน ประชากรในชุมชนมีระดับการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจ อยู่ในระดับที่ไม่สูงนัก และประชาชนบางส่วนเป็นประชาชนที่เข้ามาเช่าพักอาศัยอยู่ชั่วคราว ทำให้การรวมตัวกันและการเสียสละเพื่อส่วนรวมของประชากรในชุมชนมีน้อย เยาวชนบางส่วนในชุมชนมีการจับกลุ่มมั่วสุมในเรื่องของยาเสพติด และการพนัน ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การเกิดอาชญากรรม และการแพร่ระบาดของโรคร้ายได้ นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีการมสสิทธิ์ในการครอบครองที่ดินเป็นของตนเอง ความรู้สึกของการเป็นเจ้าของพื้นที่ก็ยิ่ง

พื้นที่ที่ยังลดน้อยลง ไม่มีกำลังใจในการพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนมีแนวทางในการพัฒนาเป็นไปอย่างช้า ๆ และเรียบง่าย

นอกจากปัญหาโดยรวมที่สามารถสรุปออกมาได้แล้ว ในแต่ละพื้นที่ของชุมชนทั้ง 6 ชุมชนในพื้นที่ศึกษา ยังมีปัญหาที่มีความแตกต่างหรือบางชุมชนอาจคล้ายคลึงกัน เป็นปัญหาย่อย ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน สามารถสรุปออกมาได้ดังนี้

<u>ชุมชน</u>	<u>ปัญหา</u>
1. ชุมชนวัดสามพระยา	1. มีเสียงดังรบกวนจากรถวิ่งบ้างเล็กน้อย 2. ประชาชนในพื้นที่ไม่มีความสนใจและกระตือรือร้นในเรื่องของการ พัฒนาพื้นที่
2. ชุมชนวัดนรนาครถ	1. ประชาชนในชุมชนไม่มีการรวมตัวกัน มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ 2. ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เข้ามาดำเนินงานภายในชุมชนเท่าที่ควร
3. ชุมชนวัดสังเวชวิทยาราม	1. มีน้ำท่วมในชุมชนในฤดูน้ำหลาก เนื่องจากท่อระบายน้ำมีขนาดเล็ก ทำให้ระบายน้ำไม่ทันเวลาฝนตก 2. ทางเท้าสกปรกเนื่องจากมีสุนัขจรจัดมาก 3. การจราจรเข้า-ออกภายในซอยคับคั่ง โดยเฉพาะในเวลาเย็น
4. ชุมชนตรอกบ้านพานถม	1. ทางเท้าชำรุดตามซอยต่าง ๆ ภายในชุมชน 2. ทางระบายน้ำไม่เพียงพอและอุดตันบ่อยครั้ง 3. ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดการการรวมตัวเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม เนื่องจากการอยู่อาศัยแบบต่างคนต่างอยู่
5. ชุมชนวัดใหม่อมตรส	1. ท่อระบายน้ำอุดตัน และฝาท่อระบายน้ำชำรุด 2. ทางเดินเท้าบริเวณตรอกบางขุนพรหม ด้านข้างวัดใหม่อมตรส มีบ้างที่เป็นแอ่ง ทำให้มีน้ำท่วมขังเวลาฝนตก

รูปที่ 5.4 สภาพตกรอก ขอย ในพื้นที่ แขวงบ้านพานถม

<u>ชุมชน</u>	<u>ปัญหา</u>
6. ชุมชนวัดอินทรวินัย	3. รถผ่านเข้า-ออกไม่สะดวก ในตรอกวัดใหม่อมตรส และตรอกบางขุนพรหม เนื่องจากการตั้งร้านค้า แผงลอย กีดขวาง 4. ภายในชุมชนมีการเล่นพนัน เป็นที่มอมเมา ประชาชน 1. สภาพทั้งไปในชุมชนไม่สะอาดเท่าที่ควร 2. ลักษณะบ้านที่อยู่อาศัยในชุมชนค่อนข้างทรุดโทรม กว่าชุมชนอื่น 3. มีกลุ่มเยาวชนมั่วสุมยาเสพติด 4. พื้นที่ในชุมชนบางส่วนไม่มีที่ระบายน้ำ

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนในพื้นที่ศึกษา ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาที่มีความคล้ายคลึงกัน เนื่องกันสภาพของชุมชนมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน คือเป็นชุมชนที่อยู่รอบ ๆ วัดโดยอาศัยเช่าที่ดินของวัด เพื่อปลูกเป็นที่อยู่อาศัยเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นสภาพของชุมชนและอาคารบ้านเรือนจึงไม่ค่อยได้รับการปรับปรุงดูแลเท่าที่ควร เนื่องจากประชากรในชุมชนถือว่าไม่ใช่พื้นที่ของตนเอง นอกจากนี้สภาพทางเศรษฐกิจระดับการศึกษา และสภาพแวดล้อม ก็เป็นส่วนที่ทำให้เกิดปัญหาในชุมชนขึ้นมาได้ โดยเฉพาะปัญหาทางด้านสังคม ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องการความร่วมมือและอาศัยศักยภาพของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก

5.4 นโยบายและแนวทางในการจัดทำผังเฉพาะ

พื้นที่แขวงวัดสามพระยา แขวงบ้านพานถม และแขวงบางขุนพรหม มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ โดยมีหลักฐานเป็นอาคารทางสถาปัตยกรรมที่ยังคงหลงเหลืออยู่บ้าง ศาสนสถานบ้าง นอกจากนี้ คำบอกเล่าของคนในชุมชนก็เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจและเห็นถึงภาพในอดีตของพื้นที่ศึกษา เห็นถึงความผูกพันของคนในชุมชนกับพื้นที่ ส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวที่ได้รับมรดกตกทอดมา

การพัฒนาของกรุงเทพมหานครที่มีความเจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว คุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ศึกษา เป็นสิ่งที่ควรได้รับความคุ้มครอง โดยการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ ที่มีหลักการสำคัญในการอนุรักษ์โบราณสถาน แหล่งวัฒนธรรม หรือสิ่งที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ในขณะเดียวกัน ก็มีการส่งเสริมพัฒนาสภาพทางผังเมือง สิ่งบริการความสะอาดแก่ประชากรในชุมชนควบคู่กันไปด้วย การกำหนดนโยบายในการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ชุมชนเพื่อเป็นแนวทางไปสู่การจัดทำผังเฉพาะ จึงสรุปจากบทบาทความสำคัญ ความน่าสนใจ ทัศนคติของประชาชนในชุมชน ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของพื้นที่ศึกษาดังนี้

- ความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ พื้นที่ศึกษาเป็นชุมชนที่มีอายุความเป็นมาที่ยาวนาน มีสถาปัตยกรรมและศาสนสถานที่มีมาแต่สมัยโบราณ เป็นพื้นที่ที่มีความต่อเนื่องกับเขตพื้นที่พระนครเดิม หรือกรุงรัตนโกสินทร์ น่าจะถือได้ว่าเป็นย่านประวัติศาสตร์ย่านหนึ่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีลักษณะของอาคารและชุมชนที่เป็นองค์ประกอบทางประวัติศาสตร์เป็นพื้นที่ที่อยู่ในย่านใจกลางเมืองซึ่งเป็นย่านพักอาศัยของเมือง

- เป็นย่านพักอาศัยใจกลางเมืองแหล่งหนึ่งของเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร และรองรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่ศึกษาอยู่ในบริเวณใจกลางเมือง มีเส้นทางคมนาคมที่ติดต่อกับย่านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ได้แก่ เกาะรัตนโกสินทร์ ติดต่อกับพื้นที่บริเวณบางลำภูซึ่งมีแหล่งเกสต์เฮาส์ที่เป็นที่พักอาศัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติ

- เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านศาสนา และล่องเรือตามแนวคลองบางลำภูเพื่อชมทัศนียภาพในบริเวณพื้นที่ศึกษา มีวัดและสถานที่ราชการที่สำคัญ ที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์

5.4.1 นโยบายและแนวทางในการพัฒนาเชิงอนุรักษ์

พื้นที่แขวงวัดสามพระยา แขวงบ้านพานถม และแขวงบางขุนพรหม เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ขณะเดียวกันก็ต้องการให้มีการพัฒนาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและกิจกรรมของคนในชุมชนในปัจจุบัน ด้วยเป็นการอาศัยแนวความคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนและการอนุรักษ์ในการสอดประสานเข้าด้วยกันโดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้อย่างเหมาะสม ดังนี้

1. ด้านการใช้ที่ดิน เนื่องจากบริเวณพื้นที่ศึกษาเป็นบริเวณที่มีขอบเขตชัดเจน มีความต่อเนื่องทางด้านกายภาพกับบริเวณที่เป็นย่านประวัติศาสตร์ของเมือง มีชุมชนที่มีอายุความเป็นมาที่ยาวนาน ดังนั้นจึงควรมีการกำหนดนโยบาย และมาตรการเพื่อการใช้ที่ดินในพื้นที่แขวงวัดสามพระยา แขวงบ้านพานถม และแขวงบางขุนพรหม ดังนี้

1.1 กำหนดพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แขวงนี้ ให้เป็น "ย่านประวัติศาสตร์" ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ มีลักษณะของอาคารและชุมชนที่เป็นองค์ประกอบทางประวัติศาสตร์และเป็นพื้นที่ที่อยู่กลางใจเมืองเดิม ลักษณะของอาคารที่มีอยู่ได้แก่ วัด ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 9 แห่ง ในพื้นที่ศึกษาและสถานที่ราชการต่าง ๆ ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงประโยชน์ให้สอยมาจากวังในอดีตหรือบ้านของเจ้าขุนมูลนาย ดังนั้นจึงควรกำหนดให้พื้นที่นี้เป็นย่านประวัติศาสตร์ เพื่อความชัดเจนในการดำเนินการจัดทำโครงการต่าง ๆ จัดทำการเผยแพร่ความรู้ เพื่อให้คนในชุมชนได้เกิดความภาคภูมิใจและหวงแหนในชุมชนและพื้นที่ที่ตนเองอาศัยอยู่ ส่งเสริมเผยแพร่ประวัติความเป็นมาของวัดต่าง ๆ ทั้ง 9 วัด ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยปลูกฝังให้เยาวชนในชุมชนผ่านทางโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนให้เกิดความสำนึกและรักในพื้นที่ของตนเอง รู้ถึงคุณค่าของพื้นที่ที่

ตนเองอาศัยอยู่ พร้อมทั้งจะพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนในพื้นที่ของตนให้มีความสวยงามเป็นระเบียบอย่างมีคุณค่า โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่รอบ ๆ บริเวณวัด ได้แก่

บริเวณพื้นที่แขวงวัดสามพระยา เป็นพื้นที่ที่มีชุมชนแออัดอยู่ถึง 3 แห่ง ได้แก่

- ชุมชนวัดสามพระยา มีอายุชุมชนประมาณ 200 ปี
- ชุมชนวัดนรนาถ มีอายุชุมชนประมาณ 90 ปี
- ชุมชนวัดสังเวชวิทยาราม มีอายุชุมชนประมาณ 25 ปี

ชุมชนทั้ง 3 ชุมชน ที่กล่าวมาโดยส่วนใหญ่เป็นที่ดินที่เป็นของวัด และการใช้พื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย

บริเวณพื้นที่แขวงบ้านพานถม เป็นพื้นที่ที่มีชุมชนเมือง 2 แห่ง ได้แก่

- ชุมชนตรอกบ้านพานถม มีอายุชุมชนประมาณ 150 ปี
- ชุมชนวัดใหม่อมตรส มีอายุชุมชนมานานนับร้อยปีขึ้นไป

ที่ดินส่วนใหญ่ของประชากรในชุมชนทั้ง 2 แห่ง เป็นที่ดินของเอกชน และใช้พื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย

บริเวณพื้นที่แขวงบางขุนพรหม เป็นพื้นที่ที่มีชุมชนแออัดเพียงแห่งเดียว ได้แก่

- ชุมชนวัดอินทวิหาร มีอายุชุมชนประมาณ 200 ปี ที่ดินเป็นของวัดและส่วนใหญ่ก็ใช้เป็นที่อยู่อาศัยเช่นกัน

1.2 จัดโครงการฟื้นฟูเมืองและชุมชนในพื้นที่ศึกษา เนื่องจากสภาพของชุมชนที่มีความทรุดโทรม โดยเฉพาะชุมชนแออัดทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ ชุมชนในแขวงวัดสามพระยา และแขวงบางขุนพรหม ที่มีสภาพของบ้านเรือนอยู่ติด ๆ กัน สภาพของซอยแคบ เล็ก สภาพอาคารและชุมชนซึ่งมีมานานทำให้บรรยากาศดูค่อนข้างน่ากลัวสำหรับบุคคลภายนอก ในเรื่องของความปลอดภัยในทรัพย์สินและอาชญากรรม โดยเฉพาะชุมชนวัดอินทวิหารและชุมชนวัดใหม่อมตรส ซึ่งมีผู้หญิงและคนที่ทำงานกลางคืนอาศัยอยู่ เนื่องจากริมถนนวิสุทธิกษัตริย์ทั้ง 2 ฝั่งในเวลากลางวันจะมีสถานบันเทิงและโรงแรมอยู่เกือบตลอดแนวถนนช่วงตั้งแต่สี่แยกบางขุนพรหม จนถึงสี่แยกที่ตัดกับถนนประชาธิปไตย ซึ่งบุคคลเหล่านี้ค่อนข้างได้รับการมองจากสังคมไม่ค่อยดีนัก ทำให้ชุมชนที่มีความทรุดโทรมอยู่แล้ว ไม่ค่อยได้รับความสนใจทั้งจากคนภายในชุมชนเองและคนภายนอกชุมชนด้วย ดังนั้นการปรับปรุงฟื้นฟูสภาพของชุมชนให้ดูสะอาด มีระเบียบเรียบร้อย จัดให้มีพื้นที่โล่ง (Open Space) หรือพื้นที่สาธารณะ (Public Space) ให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยอาศัยพื้นที่ของวัด โดยให้มีการจัดเป็นสวนสาธารณะขนาดเล็กหรือแล้วแต่ความสะดวกในการจัดหาพื้นที่ของแต่ละวัด เพื่อส่งเสริมวัดให้มีสภาพสวยงามและน่าท่องเที่ยว เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของคนในชุมชนด้วย โดยควรจัดให้มีขึ้นในทุกชุมชนที่มีอยู่ในพื้นที่ศึกษา ในปัจจุบันบริเวณพื้นที่หน้าวัดตรีทศเทพ ซึ่งอยู่ริมถนนประชาธิปไตย ได้มีการจัดพื้นที่เป็นสวนหย่อมเป็นที่นั่งพักผ่อน

ของคนในชุมชนและคนที่ผ่านไปมา ส่วนบริเวณชุมชนวัดสังเวชวิทยารามก็ได้มีการจัดสนามเด็กเล่นเป็นสวนหย่อมภายในบริเวณวัดเพื่อบริการแก่เด็กนักเรียน ส่วนชุมชนที่เหลือที่ยังไม่ได้มีการจัดการพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ก็ควรที่จะเร่งดำเนินการได้แก่ ชุมชนวัดอินทวิหารซึ่งเป็นวัดที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ชุมชนวัดนารารถเป็นอีกวัดหนึ่งที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าไปเที่ยวชมเนื่องจากอยู่ใกล้บริเวณตลาดเทเวศน์ซึ่งมีพื้นที่ส่วนหนึ่งขายต้นไม้ ดอกไม้เป็นที่ชื่นชอบของชาวต่างชาติและอยู่ใกล้บริเวณท่าเรือเทเวศน์ ซึ่งสามารถเดินทางไปยังจังหวัดนนทบุรีได้ นอกจากนี้ก็ยังมีชุมชนวัดสามพระยา ชุมชนวัดใหม่อมตรส และชุมชนวัดสามพระยา เพื่อเป็นการปลูกฝังให้ชุมชนรู้จักรักษาและปรับปรุงพื้นที่ที่ตนเองอาศัยอยู่ โดยประสานและให้ความร่วมมือกับโครงการชุมชนร่มรื่นของฝ่ายพัฒนาชุมชน เขตพระนคร

1.3 ส่งเสริมให้เป็นย่านพักอาศัยใจกลางเมือง เนื่องจากในปัจจุบันพื้นที่บริเวณนี้ส่วนใหญ่ใช้เพื่อเป็นที่พักอาศัยอยู่แล้ว ประกอบกับที่เป็นอาคารพาณิชย์ก็เป็นแบบที่ผสมผสานกับที่พักอาศัย ส่วนที่เป็นข้อมูลจากความคิดเห็นของประชากรในชุมชน ก็มีความต้องการที่จะสนับสนุนให้พื้นที่นี้เป็นเขตที่พักอาศัยถึง 40 %

1.4 สนับสนุน ส่งเสริม เป็นเขตอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ที่ท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเป็นย่านพักอาศัย เนื่องจากพื้นที่นี้ติดต่อกับย่านบางลำภู ซึ่งเป็นย่านการค้าพาณิชย์กรรม และแหล่งที่พักอาศัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ตลอดจนมีสถานที่ที่น่าส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวอยู่หลายแห่ง ได้แก่ วัดที่มีมาแต่โบราณ จำนวน 9 วัด โดยเฉพาะวัดอินทวิหาร มีหลวงพ่อโตซึ่งเป็นที่รู้จักและนับถือของคนทั่วไป วัดตรีศกเทพที่ได้มีการปรับปรุงตกแต่งอย่างสวยงามในปัจจุบัน และวัดอื่น ๆ อีก 7 วัดที่ควรได้รับการปรับปรุงและส่งเสริมให้เห็นถึงคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ตลอดจนรวมไปถึงอาคาร สถานที่ราชการ ที่เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป ได้แก่ วังบางขุนพรหม ซึ่งมีศิลปะที่งดงาม แสดงให้เห็นถึงลักษณะของสถาปัตยกรรมในยุคหนึ่ง ๆ ที่ทำการเขตพระนคร และ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เป็นต้น ส่วนในด้านของชุมชนควรมีการดูแลปรับปรุงชุมชนริมน้ำด้านที่อยู่ริมคลองบางลำภู เนื่องจากชุมชนนี้มีความเก่าแก่ และน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว แสดงออกถึงวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชาวไทยซึ่งในอดีตเคยได้ชื่อว่าเป็น "เวนิสตะวันออก"

2. การควบคุมการก่อสร้างอาคาร ในบริเวณพื้นที่ศึกษาบางส่วนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงประโยชน์การใช้ที่ดิน ให้คุ้มค่ากับสภาพการณ์ในปัจจุบันมากขึ้นบริเวณริมถนนวิสุทธิกษัตริย์ ก็ได้มีการก่อสร้างโครงการโฮมออฟฟิสขึ้นหลายแห่ง นอกจากนี้ยังมีโครงการทาวนเฮาส์เกิดขึ้นแทรกอยู่ในพื้นที่ชุมชนในบริเวณพื้นที่แขวงบ้านพานถมด้านที่ติดต่อกับคลองบางลำภู แต่บริเวณอาคาร บ้านเรือนที่อยู่ริมคลองยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ที่ปรากฏการเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดในปัจจุบัน ได้แก่ อาคารชุดริมน้ำขนาดใหญ่ ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา แขวงวัดสามพระยา ซึ่งทำให้ภาพลักษณ์ของชุมชนริมน้ำถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากอาคารมีขนาดใหญ่และสูง ซึ่งจะมีผลต่อเส้นขอบฟ้าของเมือง (ภูมิทัศน์)

ความกลมกลืน และเอกลักษณ์ของเมืองด้วย และหากมีอาคารสูงเกิดขึ้นมาก ๆ ในบริเวณใกล้ ๆ กับศาสนสถานก็จะบดบังและทำลายทัศนียภาพที่มีอยู่ ดังนั้นจึงควรเร่งหามาตรการ ความสูง และรูปแบบของอาคารที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ซึ่งจะสอดคล้องกับโครงการห้ามก่อสร้างอาคารรอบวัด - ริมเจ้าพระยา และโครงการอนุรักษ์พื้นที่ที่ได้เริ่มมีแนวความคิดในการจัดทำของกรุงเทพมหานครในขณะนี้ ส่งเสริมให้เกิดเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมขึ้นในชุมชนด้วย

3. การช่วยเหลือ ควบคุม ดูแล สถานที่และอาคารที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ โดยความช่วยเหลือจากทางหน่วยราชการ ในปัจจุบันในบริเวณพื้นที่ศึกษา อาคารที่มีคุณค่าที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงประโยชน์ใช้สอยก็ได้รับการดูแลจากหน่วยงาน หรือสถาบันนั้น ๆ อยู่ เช่น วังบางขุนพรหม ได้รับการดูแลรักษาจากธนาคารแห่งประเทศไทย วังเทวะเวศน์ซึ่งเป็นที่ทำการของกระทรวงสาธารณสุขในปัจจุบัน ส่วนศาสนสถานที่มีอยู่ 9 แห่ง ในบริเวณพื้นที่ศึกษา ควรได้รับการส่งเสริมดูแลเช่นกัน ในปัจจุบันบางวัดก็ได้มีการดูแลให้มีความสวยงาม ได้แก่ วัดตรีศกเทพ ที่ดูมีความโดดเด่นกว่าวัดอื่น ๆ ในบริเวณพื้นที่ศึกษา ในขณะเดียวกันวัดที่มีชุมชนอยู่รอบ ๆ ได้แก่ ชุมชนวัดสามพระยา ชุมชนวัดนเรนทร ชุมชนวัดสังเวชวิศยาราม ชุมชนวัดใหม่อมตரச และชุมชนวัดอินทรวินิจฉัย จะต้องมีการอนุรักษ์และพัฒนาให้มีความผสมผสานกัน เข้ากับชีวิตปัจจุบันและสิ่งแวดล้อมสมัยใหม่ด้วย

4. การสัญจร ซึ่งรวมถึงถนนและอุปกรณ์ตกแต่งถนน (Furniture Street) ด้วย พื้นที่แขวงวัดสามพระยา แขวงบ้านพานถม และแขวงบางขุนพรหม เป็นพื้นที่ที่มีความต่อเนื่องมาจากเกาะรัตนโกสินทร์ ซึ่งได้มีการจัดการปรับปรุงและอนุรักษ์พื้นที่นี้มาเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ดังนั้นการจัดการในบริเวณพื้นที่ศึกษาก็ควรให้มีความต่อเนื่องกันไป ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของป้ายบอกทาง ไฟถนน หรือป้ายรถเมล์ เป็นต้น โดยเฉพาะถนนสามเสนที่จะมุ่งตรงเข้าสู่สนามหลวงและพระบรมมหาราชวัง เพื่อให้ผู้คนที่ใช้บริการสัญจรโดยถนนเส้นนี้ มีความรู้สึกของการเข้าถึงย่านประวัติศาสตร์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของพื้นที่ในขณะเดียวกันก็ควรมีการปรับปรุงสภาพของทางเท้า ตรอก ซอยต่าง ๆ ในพื้นที่ศึกษาให้มีความสะอาด และเป็นระเบียบมีความสะดวกในการสัญจรด้วย

5.4.2 มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ชุมชน แขวงวัดสามพระยา แขวงบ้านพานถม และแขวงบางขุนพรหม

1. ควบคุมการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษา ให้อยู่ในทิศทางที่เหมาะสม โดยกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ควบคุมความสูง ลักษณะ รูปแบบของอาคาร
2. ควบคุม ดูแล อนุรักษ์ สถาปัตยกรรม และศาสนสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์
3. ส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ทำให้คนในพื้นที่ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยให้กิจกรรมนั้นสอดคล้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ที่มีความเป็นอยู่ค่อนข้างสงบเงียบ

4. ควบคุมและดูแลช่วยเหลือ การขยายตัวของชุมชนแออัดและชุมชนเมือง โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ใกล้กับโบราณสถานซึ่งเป็นอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รวมไปถึงสภาพแวดล้อมของชุมชนด้วย

5. จัดโครงการเพื่อเพิ่มความรู้ ความเข้าใจ เผยแพร่ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน

6. รักษา ดูแลอาคาร และศาสนสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รวมถึงชุมชนที่มีกิจกรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ที่ยังไม่มีเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยจนเกินไป ได้แก่ วัด จำนวน 9 แห่ง ในบริเวณพื้นที่ศึกษา ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รวมไปถึงการจัดระเบียบปรับปรุงสภาพชุมชนที่อยู่โดยรอบหรือใกล้เคียงวัดด้วย รวมไปถึงชุมชนที่อยู่ตามแนวคลองบางลำภู ที่ยังมีอาคารเป็นรูปแบบเก่าๆ ยังไม่มีการก่อสร้างใหม่เป็นอาคาร คสล. แบบทาวน์เฮาส์ เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง ตลอดจนรู้คุณค่าของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

7. จัดพื้นที่ศึกษาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านศาสนสถาน และสถานที่ราชการที่มีเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรม เป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของเกาะรัตนโกสินทร์ โดยให้มีความสัมพันธ์กันทั้งในด้านพื้นที่และกิจกรรมทางวัฒนธรรม

8. ส่งเสริมเป็นแหล่งที่พักอาศัยสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติด้วย โดยเชื่อมต่อกับพื้นที่ย่านบางลำภู เพื่อพัฒนาเป็นย่านพักอาศัย และส่งเสริมให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชนในพื้นที่ศึกษา

9. สนับสนุนให้มีการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และเสริมสร้างให้มีความสวยงาม ได้แก่ รักษาความสะอาดของทางเดินเท้าภายในชุมชน แม่น้ำ คูคลอง ตลอดจนการปลูกแต่งต้นไม้เพื่อความร่มรื่นสวยงามของชุมชน ให้แก่ประชาชนในชุมชน

พื้นที่เขตพระนครเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเขตพื้นที่ที่เป็นเขตชั้นใน หรือที่เป็นเขตพระนครเดิม ใน ขณะเดียวกันพื้นที่ที่ต่อเนื่องกันออกมา ก็เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เช่นกัน อาคารสถานที่ที่มีรูปแบบเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละยุคสมัย วิถีชีวิต กิจกรรมความเป็นอยู่ของแต่ละชุมชน ประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อ ๆ กันมา ล้วนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่คนรุ่นหลังไม่ควรละเลย หรือปล่อยให้หายไป เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เองที่จะทำให้เราเรียนรู้และรับรู้ถึงต้นตระกูลในอดีต รู้จักชาติ เผ่าพันธุ์ และที่สำคัญ คือ รู้จักตนเอง และรักหวงแหน สิ่งที่มีคุณค่าเหล่านี้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตน

5.5 บทสรุป

การศึกษาเรื่องการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ชุมชน แขวงวัดสามพระยา แขวงบ้านพานถม แขวงบางขุนพรหม เริ่มจากการที่พื้นที่นี้มีความต่อเนื่องกับพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ เป็นพื้นที่ที่จะถูกกำหนดเป็นเขตอนุรักษ์มรดกไทย โดยต้องการให้พื้นที่นี้ได้รับการอนุรักษ์โดยให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ดังนั้นในการศึกษาจึงได้อาศัยแนวความคิดทั้งทางด้านการพัฒนาชุมชนและการอนุรักษ์ตลอดจนการศึกษาถึงข้อมูลในด้านต่าง ๆ โดยเริ่มจากประวัติศาสตร์ความเป็นมา สภาพโดยทั่วไปในพื้นที่ศึกษา บทบาท หน้าที่ของชุมชน เอกลักษณะ หรือลักษณะเฉพาะของชุมชน โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา จากการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ จากการค้นคว้าทั้งทางด้านเอกสารจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจากการสำรวจ สอบถามประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชน

การศึกษาเรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ ทำให้เข้าใจและเห็นถึงความสำคัญของพื้นที่ศึกษา เนื่องจากบริเวณพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ที่เริ่มมีพัฒนาการ อย่างมาก ในระยะกลาง ๆ คือในสมัยช่วงรัชกาลที่ 5 จึงไม่ค่อยโดดเด่นเท่าพื้นที่อื่น ๆ ที่มีองค์ประกอบของเมืองทางประวัติศาสตร์ที่มากและเด่นชัดกว่าพื้นที่ศึกษา นอกจากนี้แล้วเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ยังทำให้เข้าใจและเห็นถึงลักษณะของการก่อตั้งชุมชนตลอดจนการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ การออกสำรวจสภาพพื้นที่ศึกษาก็เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ได้รับรู้และเห็นถึงสภาพที่เป็นจริงของพื้นที่ในปัจจุบัน การได้พูดคุย สอบถามข้อมูลจากคนในชุมชนทำให้ได้ทราบถึงทัศนคติในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งจะเป็นข้อมูลเบื้องต้นไปสู่แนวทางการวางแผนพัฒนาเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลด้านต่าง ๆ ของบริเวณพื้นที่แขวงวัดสามพระยา แขวงบ้านพานถม แขวงบางขุนพรหม พบว่าพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ที่ไม่ค่อยมีความโดดเด่นเท่าใดนัก ประชากรในพื้นที่ศึกษาเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ การดำเนินการโดยหน่วยงานราชการซึ่งเป็นการดำเนินการจากคนภายนอกชุมชนเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ซึ่งอาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงเพียงชั่วคราว ซึ่งหากไม่ได้รับการดูแลและความร่วมมือในการดำเนินการจากคนในชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ โครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก็จะเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร การศึกษาข้อมูลในด้านต่าง ๆ เมื่อนำมาประกอบกันเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์และเชื่อมโยงถึงกันระหว่าง คน พื้นที่ และกิจกรรม ซึ่งประกอบกันขึ้นมาเป็นชุมชนนั้น ๆ ตลอดจนถึงความสอดคล้องกับทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง ในขณะเดียวกันศักยภาพของพื้นที่ ประชากรในชุมชนที่ทำให้เกิดกิจกรรมที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ก็ย่อมต้องการการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน จากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่าสภาพพื้นฐานของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นในด้านของสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ ระดับการศึกษา เป็นส่วนสำคัญอย่างมากที่ทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนไปในทางใดทางหนึ่ง ดังนั้นนอกเหนือจากการพัฒนาพื้นที่ที่สามารถอาศัยความช่วยเหลือจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก

ชุมชนแล้ว การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนจะเป็นส่วนที่สำคัญมากในการที่จะทำให้ชุมชนนั้น ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางใดทางหนึ่ง เพื่อสนองตอบและชุมชนสามารถดำเนินไปอย่างราบรื่น เหมาะสมกับความต้องการของทุกฝ่ายโดยเฉพาะประชากรในชุมชน

5.6 ข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อ

พื้นที่แขวงวัดสามพระยา แขวงบ้านพานถม และแขวงบางขุนพรหม แม้ว่าจะเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งของกรุงเทพมหานคร แต่ในระดับเมืองและระดับเขตแล้ว พื้นที่นี้ถือได้ว่ามีความโดดเด่นค่อนข้างน้อยกว่าพื้นที่อื่นที่อยู่ในเขตเดียวกัน

พื้นที่แขวงวัดสามพระยา แขวงบ้านพานถม และแขวงบางขุนพรหม เป็นชุมชนที่มีความเป็นอยู่ และวิถีของความเป็นเมืองที่ยังค่อนข้างเรียบง่าย ภายในชุมชนมีการประกอบกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีของไทยร่วมกัน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีความน่าสนใจในตัวของตัวเอง เพียงแต่ในปัจจุบันยังขาดการดำเนินการ สนับสนุนและส่งเสริมเท่าที่ควร ศักยภาพและแนวโน้มในการพัฒนาของพื้นที่ยังสามารถทำได้ในแนวทางที่สมควร งานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ประกอบกับข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ และข้อมูลอื่น ๆ ที่เห็นว่ามีมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับศักยภาพของพื้นที่ มาเป็นแนวทางในการกำหนดการพัฒนาเมือง โดยมีหลักการสำคัญในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นในด้านของสถาปัตยกรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ กิจกรรมการดำเนินชีวิต และวัฒนธรรมประเพณี เพื่อให้เกิดประโยชน์และมีคุณค่าแก่คนในชุมชน และชาวเมือง เป็นที่เรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ของกรุงเทพมหานครอีกแห่งหนึ่งแม้ว่าจะเป็นเพียงส่วนเล็ก ๆ ก็ตาม เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมอีกแห่งหนึ่งของชาวเมืองและการท่องเที่ยวที่น่าประทับใจ

อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนการพัฒนาให้บรรลุผลตามแนวทางที่กำหนดไว้ นั้น จะต้องอาศัยปัจจัยและขั้นตอนต่าง ๆ สนับสนุนด้วย รายละเอียดทางด้านกฎหมาย การจัดสรรงบประมาณ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ให้ชาวเมืองได้เข้าใจถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ เพื่อให้เกิดความรู้สึก รัก ห่วงแหน และภาคภูมิใจในทรัพยากรที่มีอยู่ของพื้นที่ศึกษา การพัฒนาและอนุรักษ์พื้นที่ต้องประสบกับปัญหาในด้านต่าง ๆ ไม่มากนักน้อย เช่น การใช้งบประมาณในการพัฒนาสูง ปัญหาในความเข้าใจและการเสียประโยชน์ของคนบางส่วน การไม่ให้ความร่วมมือ ศักยภาพของคนในชุมชน เป็นต้น ดังนั้นความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการ การจัดงบประมาณ การจัดการมาตรการทางด้านกฎหมาย การประชาสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาพื้นที่และชุมชน จึงต้องมีการศึกษาในส่วนนี้ต่อไปอย่างละเอียด